

[1982, 1. srpna] – Sdělení VONS č. 307 „Rozsudek nad nekonformním časopisem“ o soudním jednání u Okresního soudu v Chomutově, rozsudku odsuzujícím Milana Friče, Michala Hýbka, Ivana Jirouse a Františka Stárka pro trestný čin výtržnictví, Michala Hýbka a Ivana Jirouse též pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných prostředků a jedů a Hýbka pro přečin proti veřejnému pořádku k nepodmíněným trestům odnětí svobody a Ivana Jirouse a Františka Stárka též k ochrannému dohledu po vykonání trestu a o vyloučení věci Jaroslava Chnapka k samostatnému projednání.¹

Ve dnech 18. a 25. června a 2. a 9. července 1982 proběhlo před senátem Okresního soudu v Chomutově, jemuž předsedal JUDr. Vaňáček, hlavní líčení s figurantem Františkem Stárkem, nar. 1. 12. 1952, bytem Teplice, Hálkova 2882; studentem přírodovědecké fakulty UK Michalem Hýbkem, nar. 9. 10. 1957, bytem Praha 1, Klimentská 30; historikem umění, který pracuje jako zedník, Ivanem Jirousem, nar. 23. 9. 1944, bytem Stará Říše č. 94, okr. Jihlava, a dělníkem Milanem Fričem, nar. 1. 5. 1957, bytem Modřešice, Podhájí č. 90, okres Semily.²

Okresní prokurátor JUDr. Hugo Knauer je žaloval za spáchání trestného činu výtržnictví (§ 202, odst. 1, 2 tr. z.), který měl údajně spočívat v tom, že by se tito obvinění měli podílet na vydávání a rozšiřování časopisu Vokno.³

Michal Hýbek a Ivan Jirous byli krom toho obvinění z trestných činu nedovolené výroby a držení omamných prostředků a jedů dle § 187, odst. 1 tr. z. U obou obviněných bylo v průběhu domovní prohlídky v jejich bydlišti nalezeno určité množství marihuany. Oba tvrdili v přípravném řízení i během soudního jednání, že marihuanu nikdy nevlastnili, jako drogu neužívali a neměli v držení; že jim není nic známo, jak se mohla bez jejich vědomí do bytu dostat. Ivan Jirous navíc žádal předvolání příslušníka Bezpečnosti, který při prohlídce na chodbě vybral z většího množství sáčků s kořením dva papírové sáčky a přinesl je do místnosti

s tvrzením „To je marihuana“. Jiné koření zabaveno a předáno ke znaleckému posudku nebylo. Nad tímto jednáním se pozastavil i u soudu vyslechnutý soudní znalec, podle jehož mínění může pouze expertíza objasnit, zda jde o drogu, či ne. Řekl, že on sám by se neodvážil z drti sušených lodyh a lístků vůbec určit, o jakou rostlinu jde. Svědek Václav Duchač, který drogu objevil, tento rozpor nijak neosvětlil; vypověděl pouze, že u Ivana Jirouse a jeho přátel „se dalo očekávat, že bude marihuana objevena ... dokonce někteří z nich byli za její přechování odsouzeni“. Na otázku, o které přátele jde, odpověděl, že o Karla Soukupa (u Karla Soukupa nebyla nikdy nalezena marihuana a nikdy nebyl z jejího přechovávání obviněn ani souzen – o jeho případu viz naše sdělení č. 289)⁴.

Michala Hýbka krom toho obžaloba viní z přečinu nedovoleného držení střelné zbraně (šlo o upravenou vzduchovou pistoli, která léta nebyla použitelná).

O časopisu VOKNO dospívá i senát na základě znaleckých posudků k názoru, že „ve své podstatě má časopis protispolečenské zaměření...“⁵. Pravdou je, že ve znaleckém posudku přednášejícího FF UK Vít[ězslava] Ržounka ani v odborném vyjádření ministerstva kultury ČSR není konkrétně rozebrán jediný příspěvek do časopisu; jde o hodnocení zcela povšechně odmítavé, jaká by bylo možno připojit ke každému druhému nekonformnímu textu bez rozlišení.⁶

Ivanu Jirousovi klade obžaloba za vinu jednak jeho články, které byly v časopise publikovány, dále dva články publikované v zahraničním tisku a strojopis polemického článku, zabaveného při domovní prohlídce, který nebyl nikdy a nikde zveřejněn (sic!). Ivan Jirous je bývalý manažér hudební skupiny Plastic People a byl za tuto činnost postížen osmnácti měsíci odnětí svobody. O jeho dalším odsouzení viz naše sdělení č. 48.⁷

Přestože při hlavním líčení nebylo přesvědčivě dokázáno ani to, že by vydávání a šíření časopisu VOKNO zakládalo skutkovou podstatu trestného činu výtržnictví, ani to, že obžalovaní časopis opravdu vydávali a rozšiřovali, rozhodl senát, že jsou vinní žalovanými trestnými činy a odsoudil Františka Stárka ke dvěma a půl letům odnětí svobody ve II. NVS, Michala Hýbka k osmnácti

měsícům v I. NVS, Ivana Jirouse na tři a půl roku do III. NVS a Michala Friče na patnáct měsíců do I. NVS. Nad Františkem Stárkem a Ivanem Jirousem je ještě stanoven ochranný dohled na dobu dvou let po vykonání trestu.⁸

Milan Frič a Ivan Jirous jsou otcové malých dětí. Adresy jejich manželek jsou totožné s jejich vlastními.

V souvislosti s tímto případem byl z trestného činu výtržnictví rovněž obžalován dělník Jaroslav Chnapko, nar. 1956, bytem Osvračim čp. 7, okr. Domažlice, ale jeho případ byl vyčleněn k samostatnému projednání.⁹

Informace o Chartě 77, r. 5, 1982, č. 7–8, s. 6–7.

POZNÁMKY

- ¹ K případu vydavatelů časopisu VOKNO viz dále sdělení VONS č. 279, 309 a 370, dokument č. 280, 310 a 373.
- ² Okresní soud v Chomutově rozhodl 9. 7. 1982 při hlavním líčení v senátě složeném z předsedy JUDr. Emila Vaňáčka a soudců Jany Pákové a Jiřího Bartla o tom, že František Stárek, Michal Hýbek, Ivan Jirous a Michal Frič jsou vinní tím, že se každý z nich „jako člen organizované skupiny podílel na přípravě a vydávání nelegálního časopisu VOKNO obsahující[ho] články s protispolečenskou a hrubě neslušnou tematikou“. Stárek pak zejména tím, „že shromažďoval příspěvky do tohoto časopisu a sám do něj přispíval svými články, aktivně se podílel na jeho rozšiřování na různých místech ČSSR a jednání se dopustil ze zjevné neúcty vůči společnosti“, Hýbek „pro č. 4 a 5 tohoto časopisu na požádání obžalovaného Stárka zhotovoval fotografie a také do časopisu přispíval a jednání se dopustil ze zjevné neúcty vůči společnosti“ a dále že bez povolení vyrobil a přechovával omamný prostředek a střelnou zbraň, Jirous tím, „že do těchto časopisů přispíval svými články uveřejněných [sic] pod přezdívkou Magor [...] ze zjevné neúcty vůči společnosti a přesto, že byl již v minulosti pro úmyslné trestné činy těžké povahy vícekrát odsouzen, a to rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 6. 11. 1973 sp. zn. 4 T 103/73 pro §§ 202/1, 198ab tr. z. k trestu odnětí svobody v trvání deseti měsíců nepodmíněně, rozsudkem OS [Okresního soudu] Praha-západ ze dne 23. 9. 1976 sp. zn. T 379/76 pro § 202/1, 2 tr. z. k trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců nepodmíněně a rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 11. 4. 1978 sp. zn. 2 T 72/78 pro § 202/1 tr. z. k trestu odnětí svobody v trvání osmnácti

měsíců nepodmíněně a uložený trest si vykonal,“ a také bez povolení přechoval omamný prostředek a Frič zejména tím, „že do tohoto časopisu přispíval vulgárními básněmi vlastní tvorby, podílel se také na rozšiřování tohoto časopisu a tohoto jednání se dopustil ze zjevné neúcty vůči společnosti“. Rozsudek Okresního soudu v Chomutově z 9. 7. 1982 je uložen in: OS v Chomutově, soudní spis k případu Františka Stárka a spol., spis. zn. 5 T 176/82.

O možnosti a způsobu získání místa v jednacím síni se informoval Pavel Roubal dopisem z 5. 5. 1982 adresovaným předsedovi Krajského soudu v Ústí nad Labem. Dne 6. 5. 1982 obdržel zamítavou odpověď od náměstka předsedy krajského soudu Václava Nygrína, a to z důvodu nekonání soudního řízení s I. Jirousem u Krajského soudu v Ústí nad Labem. Dále se Roubal obrátil dne 10. 6. 1982 se stejným dotazem na Okresní soud v Chomutově, odkud dne 15. 6. 1982 obdržel odpověď, že „přístup do jednacích síní má každý, kdo má o jednání zájem“. Pavel Roubal dále zaslal 4. 7. 1982 urgenci vyřízení stížnosti Okresní správě SNB Chomutov na jeho zadržování po dobu soudního jednání u Okresního soudu v Chomutově a žádosti o uhrazení cestovného a ušlého výdělku a dopis z 10. 12. 1982 prezidentu republiky obsahující žádost o zásah ve věci odsouzených vydavatelů časopisu VOKNO a porušování veřejnosti soudních jednání. Uvedené dokumenty uloženy in: LP, Sb. VONS, inv. č. 327, sign. IV/6, kart. 55. O průběhu prvního dne procesu z 18. 6. 1982 napsal 19. 6. 1982 zprávu Ivan Medek. Tamtéž, sign. IV/1, kart. 55.

- ³ Původní obžalobu ze 7. 4. 1982 podal okresní prokurátor v Teplicích D. Pokorný. Obžaloval Stárka z trestného činu výtržnictví dle § 202/1, 2 tr. zák., Hýbka z trestného činu výtržnictví dle § 202/1, 2 tr. zák., z trestného činu nedovolené výroby a držení omamných prostředků a jedů dle § 187/1 tr. zák. a z přečinu proti veřejnému pořádku dle § 6 písm. b) z. č. 150/69 Sb., Jirouse z trestného činu výtržnictví dle § 202/1, 2 tr. zák., a to jako zvláště nebezpečného recidivistu dle § 41 b) tr. zák., a z trestného činu nedovolené výroby a držení omamných prostředků a jedů dle § 187/1 tr. zák., Frič z trestného činu výtržnictví dle § 202/1, 2 tr. zák. a Chnapka z trestného činu výtržnictví dle § 202/1, 2 tr. zák. Tuto obžalobu na všechny jmenované Okresní soud v Teplicích usnesením z 16. 4. 1982 postoupil k projednání Obvodnímu soudu pro Prahu 1 jako soudu místně příslušnému.

Dne 28. 4. 1982 podal na jmenované totožnou obžalobu okresní prokurátor v Chomutově JUDr. Hugo Knauer.

Uvedené dokumenty jsou uloženy in: OS v Chomutově, soudní spis k případu Františka Stárka a spol., spis. zn. 5 T 176/82; obžaloba okresního prokurátora v Chomutově Huga Knauera z 28. 4. 1982 je uložena rovněž in: LP, Sb. VONS, inv. č. 327, sign. I/2, kart. 55.

- ⁴ Dokument č. 290. K tomuto případu viz též sdělení VONS č. 266, dokument č. 267.

- ⁵ V rozsudku Okresního soudu v Chomutově z 9. 7. 1982 bylo uvedeno: „*Vlastním posláním tohoto časopisu bylo útočit proti socialistické kultuře ČSSR. V obsahu se nacházejí básně s vulgárními výrazy, dále útoky s protispolečenskou tematikou, zaměřené především do oblasti kultury a politiky. Naprostá většina děl otištěných na [sic] tomto časopise nemá základní uměleckou hodnotu, prozrazuje neznalost autorů, pokud jde o zvládnutí tématu i formálních otázek. V nejednom případě je umělecká neschopnost maskována protispolečenskými i přímo protisocialistickými výpady, provokacemi a urážkami.*“ OS v Chomutově, soudní spis k případu Františka Stárka a spol., spis. zn. 5 T 176/82.
- ⁶ Prof. PhDr. Vítězslav Rzounek DrSc. z katedry české a slovenské literatury na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy ve značném posudku z 24. 1. 1982 uvedl: „*Ad 1) Jde o časopis, který šíří nenávisť vůči naší současnosti. Ad 2) Nejsou tu žádné literární a umělecké hodnoty. Obsah je v rozporu se socialistickou kulturní politikou našeho státu. Ad 3) Pořadatelé jsou si vědomi, že jejich protispolečenské postoje jsou v rozporu se zákony kdekoli na světě. Politické invectivy slouží k tomu, aby mohli vystupovat jako političtí odpůrci a tak si zajistili podporu na Západě.*“

Ředitel odboru umění z Ministerstva kultury ČSR Dr. Miloslav Kaizr zaujal ve zprávě ze 16. 3. 1982 zcela negativní stanovisko, pokud jde o uměleckou hodnotu literárních, resp. výtvarných děl uveřejněných v časopise, stejně tak vedoucí odboru kultury Severočeského krajského národního výboru v Ústí nad Labem Václav Šmerda ve vyjádření k časopisu VOKNO z 28. 11. 1981. Uvedené dokumenty jsou uloženy in: tamtéž.

⁷ Dokument č. 48

- ⁸ Stárek v závěrečné řeči u Okresního soudu mimo jiné uvedl: „*Na začátku jednání mi pan předseda poradil v tom smyslu, že příznání je polehčující okolnost. Aniž bych měl zájem o polehčující okolnosti, chci se teď k něčemu skutečně přiznat. Obžaloba mě mimo jiné viní i z neúcty ke společnosti. A já musím říci, že v tomto bodě je obžaloba velmi přesná, protože ke společnosti (jak je v dané souvislosti chápán význam tohoto slova) skutečně necítím žádnou úctu. K posouzení trestnosti tohoto stavu je však zároveň nutné zkoumat otázku: zda si společnost tuto úctu zaslouhuje.*“ Rukopis závěrečné řeči je uložen in: LP, Sb. VONS, inv. č. 327, sign. II/2, kart. 55.

Na podporu Friče, Hýbka, Jirouse, Stárka a v souvislosti s jejich odsouzením se konalo mnoho akcí, především v zahraničí. Proti jejich odsouzení a na podporu dodržování lidských práv vyzvaly VONS a Amnesty International k účasti na demonstraci před československým velvyslanectvím v Paříži konané 23. 9. 1982. Viz text „*Non aux procès politiques en Tchécoslovaquie!*“ obsahující informaci o pronásledování vydavatelů časopisu Vokno a dalších případech politické perzekuce v Československu a výzvu Amnesty International a VONS k účasti na protestní demonstraci před československým velvyslanectvím v Paříži. LP, Sb. VONS, inv. č. 327, sign. IV/12, kart. 55. Dále viz např. dokument V. Brabence „*Akce SYNCHRON*“

z 1. 9. 1982 obsahující zprávu o přípravě paralelních demonstrací před československými zastupitelskými úřady v několika zemích na protest proti odsouzení M. Friče, M. Hýbka, I. Jirouse a F. Stárka a chronologický přehled průběhu akce a výtahy z dopisů k akci, tamtéž, sign. IV/7, kart. 55; zprávu Jana Bednáře, Jiřího Bednáře a Ziny Freundové z 26. 8. 1982 o akcích organizovaných na podporu Jirouse a jeho přátel obsahující žádost o podporu při zveřejňování informací o tomto případě zasláná Pavlu Tigridovi, tamtéž, sign. IV/4, kart. 55; dokument obsahující informaci o Jirousovi a výzvu k psaní protestních dopisů a telegramů prezidentu ČSSR Gustávu Husákovi, generálnímu prokurátorovi ČSSR Jánů Feješovi a ministru spravedlnosti ČSR Antonínu Kašparovi a výzvu k psaní telegramů Krajskému soudu v Ústí nad Labem, tamtéž, sign. IV/13, kart. 55; text „František Stárek and the samizdat magazine VOKNO (WINDOW) – background“, tamtéž, sign. IV/14, kart. 55; informační leták o procesu s vydavateli časopisu VOKNO „Kultur in der ČSSR wieder vor Gericht“ s fotografiemi F. Stárka a I. Jirouse, tamtéž, sign. IV/17, kart. 55.

Procesu se věnovaly např. tyto články v zahraničních periodikách a exilových časopisech: „Tchécoslovaquie. Dissident est condamné a trois ans et demi de prison“ in: *Le Monde*, 16. 7. 1982; „Tchécoslovaquie. Condamnations pour la Charta 1977“ in: *Le Quotidien de Paris*, 12. 7. 1982; „Czechoslovakia: Satirical journal leads to jail in North Bohemia“ in: *Amnesty International Newsletter* 12, 1982, č. 9, s. 2; článek Marie Benetkové „Ažyl. Z činnosti ,přesvědčovací skupin k emigraci“ o I. Jirousovi a jeho policejním šikanování in: *Studie*, 1982, č. 82, s. 388–390; článek „Československé soudní procesy“ in: *Americké listy*, 1982, č. 30–33 (13. 8.), s. 2; „Další podrobnosti o soudních procesech v ČSSR“ in: *Americké listy*, 1982, č. 34 (20. 8.), s. 2; „Skupina ‚Plastic People‘ opět odsouzena“ in: *České slovo* 28, 1982, č. 7–8, s. 2.

- ⁹ Usnesením okresního soudce v Chomutově Emila Vaňáčka z 9. 7. 1982 byla trestní věc Jaroslava Chnapka vyloučena k samostatnému projednání a rozhodnutí s odůvodněním, že se k hlavnímu líčení nedostavili všichni předvolaní svědci a dokazování skutku, pro který je J. Chnapko stíhán, nemůže být ukončeno. Usnesení Okresního soudu v Chomutově z 9. 7. 1982 je uloženo in: OS v Chomutově, soudní spis k případu Františka Stárka a spol., spis. zn. 5 T 176/82.